Írta: Új Szó
2005. október 01. szombat - Módosítás: 2005. október 01. szombat

Párizsi és oslói színház elõadásával ért véget szerda este a Divadelná Nitra fesztivál 14.
Párizsi és oslói színház elõadásával ért véget szerda este a Divadelná Nitra fesztivál 14. évfolyama

A XIV. Divadelná Nitra fesztivál zárónapján a külsõ és a belsõ táj titkainak feltárására vállalkozott két elõadás. A Párizsban mûködõ Frenák Pál Társulat elõadása két részbõl állt, melyek a Fiúk (Rejtett Férfiak) és a Csajok (Credo Hysterica) címet viselték. Frenák egyaránt eljátszik a nemi szerepekrõl alkotott sztereotip elképzelésekkel és a saját, idõnként rendhagyó véleményével a férfiak és nõk alaplényegérõl. A Fiúk valamiféle metafizikus edzõteremben léteznek, mely idõnként afféle kozmikus sportpályává változik. Frenák meghagyja a férfiaknak a küzdelmet, az erõfitogtatást, de öncélúvá, artisztikussá teszi. A férfierõ-duzzadás csak a szépséget szolgálja, belefeledkeznek saját testükbe az esztétikus hímek. Három kötél segíti a tér leigázásában a táncosokat. A mozgás még nem akrobatika, de már nem is tánc, a féktelen energia narcisztikus megszelídítése. Lüktetõ, zörgõ, búgó, ricsajos elektromos zenék váltakoznak szerelmi bánatról regélõ magyar népdallal és emelkedett kortárs komolyzenével. A Fiúk kipróbálják a kemény legénységet, a homoerotikus gyengédséget, a tulajdonságok nélküli angyalságot és a rendetlenkedõ kisördögséget. Mindennek ellenére a hímjelenlétnek megvan a maga szigora, szikársága, még a humor, az irónia felbukkanásában is van valami komorság. A Csajok agresszívebbek, szertelenebbek és harsányabbak, mint a Fiúk. Frenák kritikus látásmódját jellemzi, hogy az egyik nõ férfi. A Csajok a földön vonagló vagy éppen minden porcikájukban feszülten remegõ kis állatkák. A férfiak küzdenek, fitogtatják képességeiket, de a nõk harcolnak igazán, õk érik el az élet változásait. Az elõadás érinti az anyaságot, a szépségkultuszt, a gyengédséget és gondoskodást.

A norvég Verdensteatret Koncert Grönlandért címû elõadása a színház határának legszéléig merészkedik, sõt át is lépi azt. A mûsorfüzetben nincsenek feltüntetve színészek, rendezõk, képzõmûvészek, zenészek, egyszerûen a mûvészek szó áll a nevek elõtt. Az elõadás az alkotók grönlandi expedíciójának élményébõl született, ahol – saját bevallásuk szerint – a zavartság fokozatosan változott lenyûgözöttséggé, mint ahogy az elõadásban is. Az oslói színház a grönlandi létet, életérzést egzotikus mitológiaként játssza el, mely fokozatosan benyeli azt, aki találkozik vele. Ez a koncert egyszerre akusztikus és vizuális. Egy ismeretlen világ makettje a tér, természetes anyagok keverednek ipari tárgyakkal. Szerves és szervetlen egyesül különféle rejtélyes valamikké: állatokká, manókká, istenekké, objektumokká. A színészek animátorok, akik életre keltik ezeket az önállósuló „valamiket”. A beszéd érthetetlen morfondírozásként van jelen: ketten elmélyülten beszélgetnek, de a titokzatos világ hangjai elnyomják szavaikat. Nincs megfejtés, nem lehet szavakkal átadni a tudást, csak hangulat van és az öntörvényûen létezõ lények fölfoghatatlan története. Megtörténik valami, aztán kinek-kinek mûveltsége, ízlése, identitása szerint juthatnak eszébe mitikus történetek, legendák. Tengeri állatok csontjaiból, rozsdás fémtárgyakból, korhadó fákból s ezernyi más kacatból állnak ezek a bûvös tárgyak, melyek varázskellékek és élõlények egyszerre. Tengerként hömpölyögnek a monoton képek: az elõtérben bábszínházként nyüzsögnek a lények, a háttérben árnyaikból áll össze világegyetemük, majd az árnyak elmosódnak, elmozdulnak, kísértetekké lesznek, akiket amúgy sem érthetünk. A civilizáció ígéretét, az emberi értelem diadalát jelentõ hajók úsznak el a titok mellett, egy bennszülött ténfereg a jégkásának tûnõ tenger partján. Van, csak van. Ez a dolga. Mérhetetlenül agresszív zene váltakozik ringatóan szépséges melódiákkal. A tárgyak között kitüntetett helyen forgó „sámánfa” képe a vászonra vetül, és DNS-molekulaként, egyféle meditatív rajzolatként vagy a lét erõvonalaként szünteti meg a színház még utolsó féltve õrzött reményét – s változtatja a befogadást bekebelezéssé. S

nem a nézõ, aki bekebelez – a nézõt kebelezik be. Hogy sok-e vagy kevés a szemlélõbõl megélõvé levés, azt már mindenki maga dönti el. Az elõadás több idõt is adhatott volna a belsõ útra és radikálisabban lehetett volna idegen, hiányzott a teljes elveszettség, a nyelven túllépés szédítõ élménye, maradt még kapcsolat a „mi világunkkal”. A végén a norvégok különös világukat interaktív játszóházzá változtatták, bárki beléphetett a térbe, és részletesen megismerkedhetett a lét-gépezettel.

FORGÁCS MIKLÓS